

Plan van Aanpak

Maatschappelijk

Verantwoord

Inkopen

Juli 2017

Inhoud

1	Het Manifest MVI en Houten	3
2	MVI & de gemeentelijke organisatie	4
2.1	Centraal inkopen	4
2.2	Het inkoopproces	5
2.3	MVI toepassen.....	6
3	Circulair Inkopen	7
4	Monitoring & evaluatie	8
	Bijlage	9
1.	Duurzaamheidsdoelen	9
2.	Voorbeeld van circulaire eisen en gunningscriteria: Bedrijfskleding	9

1 Het Manifest MVI en Houten

Op 8 december 2016 heeft de gemeente Houten het Manifest Maatschappelijk Verantwoord Inkopen, MVI, ondertekend. Hiermee belooft de gemeente dat 'bij de inkoop van producten, diensten en werken de effecten op people (mensen), planet (planeet/milieu) en profit/prosperity (winst/welvaart) worden meegenomen'. De gemeente Houten vertaalt people naar sociale effecten en planet naar duurzaamheid of milieu. Profit/prosperity wordt hier niet apart besproken. Dit aspect is per definitie onderdeel van een inkoop.

Het manifest MVI sluit aan bij de sociale en duurzaamheidsdoelen die de gemeente Houten voor zichzelf heeft gesteld. De ondertekening van het Manifest MVI is een logisch gevolg uit het [Programma Duurzaam Houten 2016-2018](#), dat ook people-planet-profit als basis hanteert. Het programma vertaalt de ambities voor een duurzaam Houten in 2040 naar concrete doelen voor 2018 (zie bijlage). Gezamenlijk dragen deze doelen bij aan de Sustainable Development Goals.

Eén van de doelen voor 2018 is om dan minimaal 10 circulaire inkoop te hebben gedaan. Daarmee snijdt het mes aan twee kanten. Doordat veel collega's binnen de organisatie betrokken zijn bij inkoop, komen zij in aanraking met circulair inkopen, MVI, duurzaamheid en SROI. Daarnaast is inkoop een natuurlijk moment om bij te dragen aan de sociale en duurzaamheidsdoelen zonder extra kosten. De inkoop moet immers gedaan worden. Het Manifest MVI is ondertekend door de gemeente omdat het:

- Goed aansluit bij het bestaande Programma Duurzaam Houten, waaronder circulair inkopen.
- De voorbeeldfunctie versterkt. De gemeente Houten wil:
 - o Aansluiten bij de landelijke koplopers, en
 - o Haar inwoners en bedrijven stimuleren om duurzamer en socialer te consumeren en ondernemen.
- De duurzame en sociale doelen benadrukt en stimuleert.
- Het gebruik van de benchmark die wordt ontwikkeld door de Rijksoverheid mogelijk maakt.

Sociale doelen: SROI

Bij alle inkoop kijkt Houten of Social Return on Investment, SROI, meegenomen kan worden in de aanbesteding, en met welk percentage. Het streven is dat ten minste 5% van de opdrachtsom besteed wordt aan SROI bij aanbestedingen van tenminste €100.000,-. Door langdurige werklozen aan te nemen, een leerplek te bieden of voorlichting te geven in de opdracht, kan SROI worden ingevuld. Het Werkgeversservicepunt, WGSP, Lekstroom ondersteunt opdrachtnemers hierin.

Bedrijfskleding

April 2017 – Sinds kort dragen de medewerkers van de Buitendienst bedrijfskleding van BTN. Maar liefst 11 soorten kledingstukken, van polo's en broeken tot schoenen, zijn van 'infinity-material' gemaakt. Aan het einde van hun levensloop wordt de kleding apart ingezameld, tot grondstof teruggebracht en weer ingezet als kledingstuk. Dit proces herhaalt zich 8 keer. Met behulp van QR-codes wordt ieder kledingstuk gevolgd, over de hele wereld. De 'infinity' kleding wordt, na 8x hergebruikt te zijn, verwerkt tot Cliff materiaal. Hiervan worden bijvoorbeeld picknicktafels gemaakt. Deze inkoop draagt bij aan minder textiel op de afvalberg en een milieuvriendelijkere kledingproductie.

Sociale doelen: Fairtrade

Houten is een Fairtrade gemeente. De uitgangspunten van fair trade nemen we indien van toepassing mee in aanbestedingen. Fair trade is een sociaal doel maar valt binnen de gemeentelijke organisatie onder duurzaamheid.

Duurzaamheidsdoelen

Op ecologisch gebied heeft de gemeente Houten in het Programma Duurzaam Houten 2016-2018 op verschillende thema's doelen geformuleerd: Energie, Kringlopen, Groen & Klimaatproof en Mobiliteit. Concreet voor MVI staat hierin dat Houten in 2016-2018 tien circulaire inkopen wil hebben gedaan. De overige duurzaamheidsdoelen van de gemeente Houten zijn samengevat in paragraaf 1.

Leeswijzer

Dit plan van aanpak beschrijft hoe Houten invulling geeft aan MVI en circulair inkopen. Eerst wordt de verankering van MVI in het inkoopproces en de organisatie beschreven. Daarna wordt ingegaan op circulair inkopen van de gemeente Houten. Als laatste bespreken we de monitoring van MVI en de vervolgstappen. In blauwe kaders staat door het plan heen voorbeelden van circulaire inkopen.

2 MVI & de gemeentelijke organisatie

2.1 Centraal inkopen

De gemeente Houten is het aanbesteden en inkopen aan het centraliseren. Het doel is om meer zicht te hebben op de uitgaven en de impact van de gemeente Houten. Het voordeel voor de inkoopinitiatiefnemer is dat hij/zij minder zelf hoeft uit te zoeken over MVI.

Het centraliseren van het aanbesteden en inkopen draagt op twee manieren bij aan MVI:

1. De doel- en rechtmatigheid van inkopen worden verhoogd en sommige inkopen kunnen aansluiten bij bestaande contracten of worden gebundeld in een grotere opdracht.
2. Inkopen komen in een vroeg stadium bij het duurzaamheidsteam terecht. Zo kan de inkoop op de meeste expertise en hulp rekenen om maatschappelijk verantwoord in te kopen.

Beton

April 2017 – De nieuwe parkeerplaats bij Fort Honswijk is ingericht met circulaire grasbetontegels. Bij de productie is 80% minder CO₂ uitgestoten dan bij gewoon beton en er zit een vulstof in van gerecycled materiaal. Door de grasbetontegels kan regen gemakkelijk de bodem infiltreren. Heftige regenbuien leveren zo minder wateroverlast op. Daarmee draagt deze parkeerplaats ook bij aan een klimaatproof Houten.

2.2 Het inkoopproces

Diverse partijen spelen een rol in het inkoopproces van MVI. De vier belangrijkste partijen zijn de inkoopinitiatiefnemer, de budgethouders, de inkoopadviseurs en het duurzaamheidsteam.

Aan het begin van elk kalenderjaar maken de inkoopadviseurs een inkoopverwachting. Hierin staan alle te verwachten inkopen van het jaar. Het duurzaamheidsteam selecteert de inkopen met potentiële kansen voor duurzaamheid en de inkopen waarmee een proefproject kan worden gestart. Op deze manier kan het duurzaamheidsteam vroeg aanhaken bij inkopen of zelf aansluiting zoeken.

Daarnaast blijft het duurzaamheidsteam door het jaar heen op de hoogte van beginnende en lopende inkopen. Zodra een inkoopinitiatief start begint het inkoopproces. Hieronder wordt uitgelegd hoe duurzaamheid en SROI worden meegenomen in het inkoopproces.

Duurzaamheid

1. De inkoopinitiatiefnemer maakt een melding van een inkoopinitiatief in het centrale inkoopstelsel, CEES.
2. De inkoopadviseurs en het duurzaamheidsteam krijgen een e-mail van CEES over het inkoopinitiatief.
3. Het duurzaamheidsteam neemt contact op met de inkoopinitiatiefnemer. Samen bespreken zij de kansrijkheid voor verduurzaming. Dit is gebaseerd op de mogelijkheden voor duurzaamheid en de bijdrage aan de duurzaamheidsdoelen van Houten, zie ook paragraaf 2.3. Dit overleg leidt tot een van de volgende drie mogelijke uitkomsten:
 - a. Niet of weinig kansrijk, of andere betrokkenen pakken duurzaamheid voldoende op:
 - i. Er wordt geen actie ondernomen door het duurzaamheidsteam.
 - b. Redelijk kansrijk:
 - i. Het duurzaamheidsteam stelt vragen, geeft tips, en stuurt informatie en voorbeelden naar de inkoopinitiatiefnemer.
 - c. Erg kansrijk:
 - i. Een medewerker van het duurzaamheidsteam wordt contactpersoon voor de inkoop. Hij/zij is verantwoordelijk voor duurzaamheid in de aanbesteding en begeleidt de aanbesteding intensief en draait mee in het projectteam.
4. De aanbesteding wordt gedaan en de opdracht wordt gegund. Duurzaamheid is in overeenstemming met stap 4 meegenomen in de aanbesteding.
5. Evaluatie & communicatie: Nadat de opdracht is gegund wordt de aanbesteding geëvalueerd door het duurzaamheidsteam. De daadwerkelijk duurzame uitkomsten worden in beeld gebracht en ervaringen worden gedeeld. De uitkomsten van de evaluatie worden gecommuniceerd binnen de organisatie om anderen te inspireren en stimuleren. Echte klappers zoals de circulaire bedrijfskleding worden ook extern gecommuniceerd.

SROI

1. Wanneer mogelijk wordt 5% SROI in elke aanbesteding van boven de €100.000,- als eis opgenomen. Het streven is om SROI in alle aanbestedingen, ongeacht de opdrachtgrootte, mee te nemen.
2. De inkoopadviseurs informeren WGSP Lekstroom over een aanbesteding wanneer SROI daarin wordt meegenomen.
3. Na gunning wordt de 5% SROI in het contract opgenomen.
4. De exacte invulling van SROI wordt na gunning bepaald. Het WGSP Lekstroom ondersteunt opdrachtnemers in het verwezenlijken van de SROI.
5. Het WGSP Lekstroom koppelt de resultaten terug naar de inkoopadviseurs.
6. Eens in de 6 weken is er contact tussen de inkoopadviseurs en het WGSP om lopende zaken door te nemen.

2.3 MVI toepassen

Presenteren

In 2016 heeft het duurzaamheidsteam presentaties gegeven over het programma duurzaamheid. Voor elke afdeling werd een presentatie gegeven waarin circulair inkopen ook aan bod kwam. In het voorjaar van 2017 hebben de inkoopadviseurs en het duurzaamheidsteam gezamenlijk presentaties gegeven aan de inkopers van de verschillende afdelingen. De inkoopadviseurs presenteerden het nieuwe inkoopproces en het duurzaamheidsteam presenteerde duurzaamheid in het nieuwe inkoopproces. Het duurzaamheidsteam heeft ook twee presentaties gegeven over de circulaire bedrijfskleding aan de buitendienst. Het doel van de presentaties is dat inkopers maatschappelijk verantwoord gaan inkopen en vroeg in het proces de inkoopadviseurs en het duurzaamheidsteam betrekken.

Mate en focus van MVI bepalen

MVI kan op verschillende manieren worden toegepast. Tijdens het inkoopproces beoordeelt het duurzaamheidsteam hoe kansrijk een inkoop is voor de duurzaamheidsdoelen. Op basis van deze beoordeling bepaalt het duurzaamheidsteam de inzet, zie ook paragraaf 2.2. Hieronder staan de meest voorkomende onderwerpen waarop wordt ingezet.

Houten streeft ernaar om in elke aanbesteding:	In de GWW neemt Houten standaard de volgende eisen op:
<ul style="list-style-type: none">- Gebruik te maken van de informatie op PIANOo,- De minimumcriteria van PIANOo te eisen,- 5% SROI te eisen,- Te vragen naar de (visie op) duurzaamheid van het bedrijf zelf, en- Te vragen hoe de duurzaamheid van het bedrijf zich vertaalt naar de opdracht.	<ul style="list-style-type: none">- Minimaal 15% secundair toeslagmateriaal in beton waarbij het materiaal een MKI mag hebben van maximaal € 25,- per m3- 30 – 60 % gerecycled secundair toeslagmateriaal in asfalt onderlagen- 15 – 30 % gerecycled secundair toeslagmateriaal in asfalt tussenlagen- Biologisch afbreekbare ondergrondse boomverankering voor jonge aanplant- Biologisch afbreekbare potten

Grondgebruik

Najaar 2016 – Bij het uitgraven van de Castellumgracht is veel grond vrij gekomen. In overleg met de opdrachtnemer is extra ingezet op duurzaam hergebruik van de grond. Door de opdrachtnemer tijdig te betrekken kon hij op zoek naar afnemers bij wie de grond hoogwaardig hergebruikt kon worden. De grond die niet direct door een derde partij kon worden afgenomen is hoogwaardig opgeslagen in hun grondbank.

De betrokken partijen kunnen besluiten dat er extra mogelijkheden zijn voor MVI. In dit geval kan één of meer van de volgende onderwerpen ook worden meegenomen in de aanbesteding:

- Hoger % SROI
- Total cost of ownership & levenscyclus analyse
- Kringlopen: circulair inkopen & inzicht in grondstoffen
- Energie: besparen & duurzame opwekking
- Groen & Klimaatproof: lokale natuur, milieu & water
- Mobiliteit: minder fossiele brandstoffen & meer elektrisch rijden, fietsen en OV

3 Circulair Inkopen

De gemeente Houten heeft besloten om hoog in te zetten op circulair inkopen. Van 2016-2018 wil zij tien circulaire inkopen doen. Een circulair product is een product gemaakt van zo min mogelijk nieuwe (eindige) grondstoffen en zo veel mogelijk van hoogwaardige (hernieuwbare) grondstoffen of producten. Hierbij wordt gekeken naar de totale cyclus van een product: herkomst, gebruik en wat na gebruik met het product gebeurt.

Om circulair inkopen te stimuleren heeft Houten een aantal concrete acties uitgevoerd. Deze staan hieronder weergegeven.

Aanjaagbudget – Vanwege de veelvoorkomende gedachte dat circulair inkopen duurder is, is voor 2017 & 2018 éénmalig een aanjaagbudget van €110.000,- beschikbaar gesteld uit het Toekomstfonds. Dit budget kan hogere investeringskosten ten gevolge van duurzaamheidseisen dekken wanneer de ‘total cost of ownership’ lager is dan in een niet-circulaire inkoop. Het aanjaagbudget neemt zorgen over hogere kosten weg en vergemakkelijkt het opdoen van ervaring met circulair inkopen. De eerste ervaringen zijn veelbelovend: door het aanjaagbudget zijn meer inkopen MVI/circulair gedaan zónder dat beschikbare budgetten overschreden zijn.

Bureaustoelen

Het eerste project waar Houten Rendemint op toepast is de inkoop van bureaustoelen. Er wordt gevraagd naar de herkomst van materialen, en het hergebruik van de huidige en nieuwe bureaustoelen buiten de gemeentelijke organisatie. Voorafgaand aan de aanbesteding komt een marktconsultatie met alle geïnteresseerde marktpartijen om kennis in te winnen en mogelijkheden te bespreken.

Circulariteit meten – Om zowel intern als extern bewustzijn te creëren over circulariteit en de impact van inkopen heeft Houten het online hulpprogramma 'Rendemint' ingekocht van het gelijknamige adviesbureau. In dit programma geven inschrijvers de sociale en ecologische impact van hun product op verschillende manieren aan en in welke mate zij hier bewust van zijn. Dit heeft verschillende voordelen. Het vergemakkelijkt het meenemen en beoordelen van circulariteit in de aanbestedingen. Het gebruik van Rendemint spoort de gemeente Houten zelf en de markt aan om zich maatschappelijk verantwoord te ontwikkelen.

Betonconvenant – De gemeente neemt deel aan een regionale aanpak van het Netwerk Betonketen met gemeenten, aannemers, slopers en betonproducenten uit de regio Utrecht. De deelnemers zetten zich samen in voor toepassing van CO₂-arm, circulair beton. Dat bespaart grondstoffen en is goed voor het klimaat. De afdeling Beheer Openbare Ruimte neemt in de aanbestedingen op dat een vast percentage van het beton gerecycled moet zijn (dit percentage verschilt per product).

Circulaire Inkoop Academie – In 2016-2017 hebben twee medewerkers van de gemeente Houten, één van de inkoopadviseurs en één van het duurzaamheidsteam, deelgenomen aan de circulaire inkoop academie, CIA, georganiseerd door PIANOo en Copper8. De CIA biedt praktische ondersteuning voor en uitwisseling over het uitvoeren van een circulaire inkoop. In zeven sessies hebben we geleerd over verschillende methodes om circulair in te kunnen kopen. Naar aanleiding van de CIA zijn we overgegaan tot de aanschaf van Rendemint en zijn we op werkbezoek geweest bij de gemeente Wageningen. Ook is de CIA benut voor dit Plan van Aanpak MVI.

4 Monitoring & evaluatie

De gemeente Houten begint met het monitoren van haar circulaire inkopen door gebruik te maken van het hulpprogramma Rendemint. Rendemint wordt ingezet vanaf de zomer 2017 voor geselecteerde inkopen. Het biedt inzicht hoe circulair een ingekocht product werkelijk is. Daarnaast houdt het duurzaamheidsteam bij in welke inkopen MVI/circulariteit zijn verankerd. Dit maakt inzichtelijk op welke punten Houten nog extra kan inzetten. Daarnaast zal Houten wanneer de benchmark om MVI te monitoren beschikbaar is, haar inkopen aan de benchmark gaan toetsen.

Het manifest en dit Plan van Aanpak MVI gelden voor de periode van 2016-2020. In Houten is MVI onderdeel van het programma Duurzaam Houten. Dit programma loopt tot en met 2018. In 2018 zal het programma geëvalueerd worden en het vervolg bepaald worden. als onderdeel van de programma-evaluatie in 2018 zal een tussenevaluatie plaats vinden van het Plan van Aanpak MVI. Hiervoor zullen de huidige acties worden geëvalueerd en zal dit Plan van Aanpak waar nodig worden aangepast of uitgebreid.

Mogelijkheden

Op dit moment zijn we bezig met het inventariseren van nieuwe mogelijkheden voor circulair inkopen. Wij zien kansen voor circulair inkopen van mini-containers, koffiebekers en toiletartikelen. Deze producten maken circulair inkopen zichtbaar voor inwoners en medewerkers van de gemeente Houten.

Bijlage

1. Duurzaamheidsdoelen

	2018	2025	2040
	<ul style="list-style-type: none">Lokaal duurzaam opwekken van 16% van het huishoudelijk energieverbruik	Klimaatvriendelijker.	Klimaat- en energieneutraal.
	<ul style="list-style-type: none">75% van het huishoudelijk afval scheidenTien voorbeelden van circulaire inkoop.Drie circulaire voorbeeldprojecten	Circulaire stad.	Natuurlijk materiaalgebruik en gesloten kringlopen zijn gemeengoed.
	<ul style="list-style-type: none">Een monitoringssysteem voor de omvang en kwaliteit van het groen (publiek & privaat) in de kernen.7.500 m2 openbare verharding omgezet in groen of losgekoppeld van de riolering.Een roadmap voor een klimaatproof Houten in 2040.	Klimaatproof.	Nog steeds één van de meest natuurlijke gemeenten rond Utrecht met volop groen & water.
	<ul style="list-style-type: none">45% van de verplaatsingen door Houtenaren op een (elektrische) fiets.Alle Houtense e-rijders laden hun auto op bij of in de directe omgeving van hun woning.	Schoner en stiller.	De stilste en schoonste gemeente rondom Utrecht.

2. Voorbeeld van circulaire eisen en gunningscriteria: Bedrijfskleding

- Opdrachtnemer zal de meest recente en meest circulaire kleding aanbieden.
- Opdrachtnemer zal Opdrachtgever op de hoogte houden van nieuwe ontwikkelingen inzake duurzame/circulaire kleding.
- Opdrachtnemer zal de circulaire bedrijfskleding bij beëindiging levensduur circulair verwerken en zal de overige bedrijfskleding op een hoogwaardig duurzame manier verwerken.
- Opdrachtnemer zal de huidige/oude bedrijfskleding van de Opdrachtgever op een hoogwaardig duurzame manier inzamelen en verwerken.
- Opdrachtnemer werkt mee in het communicatietraject om de eindgebruiker op de hoogte te stellen van (de omgang met) circulaire kleding.
- Opdrachtnemer stelt informatie beschikbaar over de locatie, verwerking en cycli van de circulaire kleding. Opdrachtnemer stelt informatie beschikbaar over de verwerking van de duurzame kleding.
- Opdrachtnemer zal de circulaire Infinity kleding maximaal acht cycli hergebruiken.
- Opdrachtnemer zal de circulaire kleding na beëindiging levensduur op een hoogwaardig duurzame manier inzamelen en verwerken. Aan de Infinity kleding zal na acht keer recycleren, met de huidige technologie nieuw materiaal toegevoegd moeten worden.
- Opdrachtgever zal de kleine reparaties zelf (laten) uitvoeren.